

Buzogány Árpád

A népi vallásosság vizsgálata ¹

A marosvásárhelyi Mentor Kiadónál 1998-ban jelent meg Madar Ilonának *A Sóvidék vallásosságáról* című kötete.¹ A vallási életre, az ünnepek és mindennapok vallási szokásaira, az egyházi élet szervezésére meg az erkölcsi életre vonatkozó gyűjtőmunka forrása – az irattári anyag mellett – az idősebb nemzedék visszaemlékezése, megfigyelése.

Vallási megoszlás szempontjából a vidék sokszínű. Atyha, Korond és Szováta többségében katolikus, a többi falu református. Számottevő unitárius közösség Korondon található. Más vallások részaránya elenyészően kevés.

A szerző foglalkozik az egyházi élet szervezésével, az egyházfenntartás anyagi vonatkozásaival. Kitér a templomépítések történetére, az egyház-községek vagyoni helyzetére, a szertartások rendjére is. Összegyűjtötte a katolikus és református iskolákra vonatkozó adatokat, a tanítók javadalmazásától az órarendig terjedően.

A népi vallásosság körébe tartoznak a világ teremtésével, természetfeletti erők megnyilvánulásával kapcsolatos magyarázatok is. A transzcendens személyek – sátán, ördög – más-más szerepet töltenek be a katolikusok és a protestánsok képzeletvilágában. A legtöbb anyagot az emberi élet fordulóira – születés, házasság, halál – vonatkozóan lehet gyűjteni. Érdekes módon keveredik a vallásos tanítás a szokások, hiedelmek rendszerével (a helyi viszonyok, körülmények hatására). A szokás hatalma megőrizte, és a vallási

tételekkel összebékítette még az olyan pogány eredetű hagyományt is, mint a halotti tor, ami az étel- és italáldozattal kapcsolatos. A keresztelő, konfirmálás, bérmálás, esküvő és temetés egyházi szertartásai kiegészülnek a népi szokásokkal, ezek a zárt, hagyományörző faluközösségek polgárosodásával az utóbbi évtizedekben nagyon megváltoztak, átalakultak az egész vidéken.

Külön fejezet foglalkozik az erkölcsi szabályok feltérképezésével, a vétségek megállapításával. A büntetés mindig a helyi szokásjogtól függött, ebben a tekintetben azonban nagy különbségek figyelhetők meg a többségében katolikus, illetve a protestáns településeken. A vétségek megállapítását, a büntetések kiszabását és végrehajtását régtől fogva igyekezett az egyház kisajátítani, nyilvánosan gyakorolni, ezáltal próbálta ellenőrzése alá vonni nemcsak a lelki, de az erkölcsi élet irányítását is. Mára a paráznság bűnének nyilvános megállapítása, illetve az egyház megkövetése (a közösség előtti bocsánatkérés, fogadalomtétel) ismeretlen gyakorlat, ám a század elején még történt olyan eset a környéken, hogy a paráznság bűnébe már harmadszor eső személyt kiebrudalták a faluból.

A magyarországi szerző már három évtizede foglalkozik néprajzi gyűjtéssel, ezen belül hiedelemkutatással, vallási néprajzzal. A Sóvidékkel kapcsolatosan már korábban is közölt, 1988-ban az *Ethnográfiában* jelent meg tanulmánya a parajdi sóbányászatról és sókereskedésről.

Jegyzetek

1. A könyvismertető eredeti megjelenési helye: *Udvarhelyi Híradó*, 1998. november 10.
2. Madar Ilona: *A Sóvidék vallásosságáról*. Marosvásárhely, 1998.

Csonkán